

BETLEHEMSKÁ HVIEZDA

+ Anton Hajduk

Abstrakt. Und der Stern, den sie hatten aufgehen sehen, zog vor ihnen her bis zu dem Ort, wo das Kind war; dort blieb er stehen. (Mt. 2,9 über den Weg der Heiligen drei Könige zum Christkind).

Kann eine Behauptung dieser Art einen realen Ursprung haben, welchen die Naturwissenschaft erklären kann? Es gab mehrere Theorien und astronomische Berechnungen, bis die seltene Konjunktion der „Königssterne“ Jupiter und Saturn und des Mars im Sternbild der Fische, mit Entstehung von sogenanntem zodiakalen Licht am dunklen Himmel die Erklärung brachte.

Welche Bedeutung hat aber der zeitliche Zusammenhang dieser Naturerscheinung mit der Geburt Christi?

Až donedávna sa viacero teórií uchádzalo o vysvetlenie Betlehemskej hviezdy, ktorá sa opisuje v Matúšovom evanjeliu (Mt 2, 2), keď sa novonarodenému židovskému kráľovi prišli pokloniť mudrci z Východu. Rokoval s nimi sám kráľ Herodes. Matúš píše ďalej, že „hviezda, ktorú videli na Východe, išla pred nimi, až prišla a zastavila (nad miestom), kde bolo Dieťa“ (Mt 2, 9). Môže mať takéto tvrdenie o hviezde, že „išla pred nimi“ a „zastavila sa“, reálny základ? Tak ako pri mnohých iných správach Biblie sa myslelo na symbolický význam Matúšových výrokov o hviezde, najmä aj v súvislosti s opisom prorockého videnia v 4. knihe Mojžišovej: „Jeho vidím, no nie už teraz, hľadím na neho, no nie z políška. Hviezda vychádza z Jakuba, žezlo sa zdvíha z Izraela“.

Astronómovia však začali bádať, či sa v tom čase neobjavila na oblohe veľká kométa alebo nova (hviezda s náhlym zjasnením) alebo iný úkaz. Ján Kepler (1571 - 1630), ktorý (ako 25-ročný) pozoroval supernovu v r. 1604, napísal neskôr spis *Stella Nova*, v ktorom vyslovil názor, že Betlehemska hviezda mohla byť vtedajšia nova. To sa síce nepotvrdilo, ale Kepler poukázal na možnosť konjunkcie (spojenie na oblohe) Jupitera a Saturna, čo prepočítal spätne a vyšiel mu rok 7 pr. K., čo sa historickými štúdiami potvrdilo ako rok Kristovho narodenia. Ako je známe, počítanie letopočtu od Kristovho narodenia roku Pána 1, ktoré navrhol rímsky opát Dionysius Exiguus v 6. storočí a ktoré sa ujalo, nebolo celkom presné, lebo došlo k vynechaniu 1 obdobia vladárstva panovníkov. Počítanie letopočtu sa však už nezmenilo ani po veľkej reforme kalendára za pápeža Gregora XIII. r. 1582, ktorý používame dodnes. Rok Kristovho narodenia sa v učebniciach cirkevných dejín uvádza ako rok 6 alebo 7 pred naším letopočtom ako výsledok historických štúdií, najmä po nájdení nápisu cisára Augusta (tzv. *Monumentum Ancyranum*) v Ankare, v ktorom sa nariaďuje sčítanie ľudu, o ktorom píše Lukášovo evanjelium (Lk 2, 1 - 4). Zdá sa byť takmer neuveriteľné, že k rovnakému výsledku prichádza moderná astronómia a staré klinopisné údaje o postavení planét na oblohe, nájdené v zručninách pod Babylonskou vežou. Našli sa stovky klinopisných tabuliek

z rokov okolo r. 42 nášho letopočtu, ktoré ukazujú vyspelosť vtedajších astronómov a súčasne kňazov, resp. mágov alebo „mudrcov“. Vedeli presne spočítať, kedy budú kráľovské planéty Jupiter a Saturn v ktorom znamení (súhvezdí zvieratníka). Ich tabuľky obsahovali predpovede polôh (dnešné efemeridy) Slnka, Mesiaca a planét. Vedeli, že 72 obbehov Jupitera zodpovedá 29 obhom Saturna a že o 854 rokov sa planéty zídu v tom istom znamení zvieratníka (súhvezdí). Jedna z tabuliek (12 x 20 cm) (dnes uložené v British Museum) podáva údaje od 2. apríla do 20. novembra r. 7 pr. K. a na opačnej strane až do 18. apríla r. 6 pr. K. Prepočet na náš kalendár je dnes nesporný (1). Uvedená tabuľka udáva dátumy pre priamy pohyb planét, pre ich spätný pohyb ako aj stacionárny stav, bez pohybu. (Dnes vieme, že je to dôsledok pohybu Zeme okolo Slnka, ktorý vedie k zdanlivému spätnému pohybu planét a krátkej zastávke). Toto stretnutie dvoch „kráľovských planét“ považovaných za symboly moci a spravodlivosti sa uskutočnilo v súhvezdí Rýb, teda na konci 12 súhvezdí zvieratníka, čo symbolizovalo koniec starých časov a začiatok novej éry príchodom kráľa s mocou a spravodlivosťou. Židia žili niekoľko storočí v babylonskom zajatí, osvojili si aj vtedajšie vedomosti mágov. Prorok Daniel bol svojho času jedným z najväčších mágov v Babylone. Zostali verní jedinému Bohu a astrologické symboly si vysvetľovali v duchu svojej viery. Preto sa mohlo stať, ako píše Matúš (Mt 2, 3) pri príchode mudrcov z Východu, že „keď to kráľ Herodes počul, zarazil sa nad tým a celý Jeruzalem s ním“. A neskôr povraždenie chlapcov do 2 rokov v Betleheme (Mt 2, 16) svedčí o tom, že to vzal Herodes, obávajúc sa trónu, smrteľne vážne.

Moderná astronómia s dnešnou výpočtovou technikou potvrdila úplne presne trojitú konjunktciu Marsu, Jupitera a Saturna v súhvezdí Rýb v roku 7 pr. K., a tým aj historicitu opisovaných udalostí dnes nezávisle doloženú mnohými bádateľmi. Náročnejší čitateľ nájde mnohé podrobnosti v citovanej knihe G. Teresa (1) alebo v knihe známeho britského astronóma D. Hughesa (2).

Jedna otázka sa však ponúka: Existuje medzi astronómickou udalosťou - konjunktciou Jupitera a Saturna v súhvezdí Rýb r. 7 pr. K. a historickou udalosťou - narodením Ježiša Krista v tom istom roku príčinná súvislosť? Alebo je to iba zhoda okolností?

Teologicky riešil túto otázku už sv. Augustín v spise *Proti Manichejcom*. Podľa neho žiadny človek sa nerodí v dôsledku zákonov osudu hviezd. Tým menej môže byť Pán a Stvoriteľ sveta podrobený vplyvu hviezd. Preto hviezda mudrcov pri narodení Pána neriadila jeho narodenie, ale poslúžila ako svedectvo o ňom. (Citované podľa G. Teresa (98)). Teda tak ako pri stvorení sveta boli Slnko a Mesiac iba svetlami na oblohe v službách človeka (a nie bohovia, ako u iných národov, aj v Babylone), aj hviezda mudrcov neurčovala, nebola príčinou narodenia Syna človeka, ale v jeho službách. Inak sám jav z r. 7 pr. K. bol nepochopiteľný a dnes ho možno napodobniť v planetáriách. Nielen jasnosť dvoch planét blízko seba, ale večer po zotmení zvieratníkový

svit (tzv. zodiakálne svetlo, ako dôsledok odrazu slnečného svetla na drobných čiastočkách medziplanetárneho prachu, rozloženého pozdĺž roviny planét (ekliptiky) vytváral svetelný kužel, v ktorého vrchole boli práve Jupiter so Saturnom a za bezmesačnej noci v zemepisnej šírke Betlehema dávali spolu úchvatný obraz krajinky na obzore. David Hughes (2) v závere svojej knihy konštatuje, že dobové svedectvo o konjunkcii Jupitera a Saturna v súhvezdí Rýb označovalo pre Babyloňanov i pre Židov príchod Mesiáša, človeka spravodlivosti, ktorý spasí svet. Toto svedectvo je tak doložené a také jednoznačné, že vylučuje všetky ostatné astronomické hypotézy o Betlehemskej hviezde. Narodenie Krista sprevádzané svetlom z nebies v chápaní doby bola zhoda okolností, ale tak ako ku vzniku života bola potrebná neobyčajná súhra náhodných kozmických i pozemských udalostí, aj v tomto prípade prežaruje podivuhodná zhoda okolností spájajúca udalosti na nebi i na zemi. Možno aj preto píše sv. Pavol Galaťanom: „Keď však prišla plnosť času, Boh poslal svojho Syna... aby sme mohli dostať právo synovstva. A keďže ste synovia (Boží), zoslal nám do srdca Ducha svojho Syna...“ (Gal 4, 4 – 6).

Svetlo, ktoré svieti vo tme a ktoré tma nedokáže pohltiť, ako uvádza Jánovo evanjelium, prišlo na svet a osvecuje každého človeka. Svet ním povstal, ale svet ho nepoznal. Do svojho vlastného prišlo, ale jeho vlastní ho neprijali (porovnaj Jn 1, 4 – 12). Nebolo to poslanstvo iba pre dobu pred 2 000 rokmi, je to poslanstvo aj pre dnešok a svet sa správa k nemu rovnako.

Literatúra

- [1] TERES, G. J: The Bible and Astronomy. The Magi and the Star in the Gospel. Oslo, Solum Publ. 2002.
- [2] HUGHES, D. The Star of Betlehem Mystery. An Astronomer's Confirmation. New York: Walter et Co and London: Dent et Sons. 1979.

Z pozostalosti prof. A. Hajduka.